

A bahá'í vallás és a vallásközi párbeszéd

E szöveg arra tesz kísérletet, hogy összefoglalja egy ma még aránylag ismeretlen új vallás, a bahá'í hit hozzáállását a vallásközi párbeszédhez. Nem célja bárki meggyőzésének megváltoztatása, hanem tájékoztatást kíván adni arról, hogy a világon mintegy hatmillió ember milyen lelki alapvetéssel közelít a más vallásúakhoz, és szerény hozzájárulás kíván lenni egymás megértésének gazdagításához. Az alábbi dolgozat a szerző saját megértése a témáról, nem a bahá'í hit hivatalos álláspontja.

I. A vallásközi párbeszéd jelentősége

A vallások¹ közötti párbeszéd manapság számtalan fórumon fontos beszédtema. Megtörni látszik – legalább is egy bizonyos szinten – az a korábbi beidegződés, hogy az a vallás, amit követünk, magasabbrendű másokénál.

Bármely, egyenlők között zajló párbeszéd felveti annak a szükségességét, hogy meghaladjuk a korábbi előítéletet, amely évszázadokon keresztül a fő akadálya volt egymás megismerésének, és – horribile dictu – elfogadásának: vannak vallások, amelyek magasabbrendűek másoknál, és Vallásalapítók, akik magasabb rangúak másoknál.

Teljesen természetes, sőt szükségszerű, hogy ha valaki mélyen megéli a saját hitét, és ez képezi életének alapját, akkor szereti az adott vallást és annak alapítóját, azt becsüli minden másnál többre, és őt tiszteli legjobban.

Ez azonban nem jelentheti, hogy megtagadja másoktól, hogy azok ugyanúgy érezzenek a sajátjuk iránt, sőt megkövetelje tőlük, hogy az övét jobban szeressék! Az őszinte párbeszéd alapját csak az képezheti, hogy az emberek tiszteljék és fogadják el mások vallását *azok* számára ugyanolyan szintűnek, mint a saját magukét *saját maguknak*.

Minden ember szabad akarattal rendelkezik, és szabadon keresi az igazságot. Ebben természetesen lehet neki segíteni, kísérsni az úton, de nem szabad kényszeríteni, hogy elfogadjon egy valaki más által igaznak tartott dolgot, mert az sohasem lesz valójában az övé.

Az igazságot csak tiszta lélekkel, az erőszakos befolyásolástól mentesen lehet megtalálni. Egy ilyen megközelítés elfogadása elutasítja azt a néha rejtetten meglévő igényt, hogy a vallásközi párbeszéd örve alatt ismertessék el egyik vagy másik vallás magasabbrendűségét.

Az egyes vallások közötti párbeszéd meglepően újkeletű. Megegyezés látszik abban, hogy eredetét az 1893-as vilákiállításal párhuzamosan megrendezett Vallások Világparlamentjére lehet visszavezetni, melynek sikere a visszaemlékezések szerint messze túlszárnyalta a szervezők várakozásait.²

A fogalom nem keverendő össze a vallási türelemmel, amely jórészt uralkodók reálpolitikai megfontolásain alapult, és hozzájuk is kötődött, tehát haláluk után erejük meggyengült és elenyészett.

A XIX. század végéig egyeduralkodó felfogást jól illusztrálja, hogy 1602-ben III. Fülöp spanyol királynak azért javasolták a muszlimok kiűzését Spanyolországból, mert „nem becsülnék semmi mást sem annyira, mint a lelkiismereti szabadságot minden vallási kérdésben, melyet a törökök és egyéb mohamedánok engedélyeznek az alattvalóiknak.”³

¹ A jelen tanulmány céljára vallás, illetve világvallás alatt az alábbiakat értem: zsidóság, kereszténység, iszlám, hinduizmus, buddhizmus, zoroasztrianizmus, bahá'í hit. Az egyes világvallásokon belüli nagyobb irányzatokat a szövegben szükség szerint külön jelzem.

² Az Igazság Egyetemes Háza, *Üzenet a világ vallási vezetőihez*. Haifa, 1992. 2.; LANDAU Richard M., *How to Succeed at Interfaith Dialogue*. www.how-to-succeed-at-interfaith-dialogue.com, <http://bahai-library.org>; HICK John, *Interfaith and the Future*. Bahá'í Studies Review 1994 (IV.1.)

³ Idézi GAIL Marzieh, *Six Lessons on Islam*. <http://arthursclassicnovels.com/arthurs/koran/sixles10.html>, 5. rész.

II. A vallások, mint a legalapvetőbb társadalomformáló erők

Bahá'í vélemény szerint minden nagy világvallásnak van egy központi gondolata, amely az adott törvénykorszak alapvetését és lelki keresésének a tengelyét képezi. A központi tanítások lényegi szerepet töltek be a világ fejlődésében, mert ezek határozták meg a sarokköveit annak az útnak, amelyen Isten az emberiséget vezeti.

A zsidó vallás esetében ez az egyistenhit gondolata és a Törvény betartása volt, a kereszténységénél a szeretet, Buddhánál az arany középút, az iszlámban az alárendelődés Isten akaratának, illetve más megközelítés szerint az 'ummá közössége. A bahá'í vallás alaptanítása az egység: a világ, az emberiség, a vallások egysége.

Mára a világ eljutott egy olyan fejlődési és szervezetségi szintre – tanítja Bahá'u'lláh –, ahol az igazán fontos kérdések többé nem oldhatók meg olyan módon, mint ahogy azt régóta megszoktuk a családban, a városállamban, a nemzetállam kereteiben.

A mai kor nagy kérdései (hogyan csak az éghajlatváltozást említsük) nem ismernek határokat, és ha a régi sémák szerint próbálunk megoldást találni rájuk, kezdettől kudarcra vagyunk ítélve. A bahá'í hit nem hív a régi keretek megsemmisítésére – hiszen azoknak is fontos szerepük van a közösségek hierarchiájában –, hanem azok *mellé* emel be egy minden korábbinál magasabb negyedik szintet, a világtudatosságot. És ilyen világméretű távlatból tekint a vallásközi párbeszédre is.

A bahá'í hit számára a vallás a legalapvetőbb társadalmi erő. *„Ha a vallás lámpása elhomályosulna, káosz és zűrzavar dúlna, és a tisztesség, az igazság, a nyugalom és a béke fényei megszünnének ragyogni.”*⁴ Ezek Bahá'u'lláh prófétai szavai, amelyek ugyanakkor rámutatnak a vallások által hordozott felelősségre is.

A bahá'í hit legfőbb vezető testülete, az Igazság Egyetemes Háza az utóbbi másfél évtizedben két felhívást is intézett a világ politikai és vallási vezetőihez (*A világbéke ígérete* és *Üzenet a világ vallási vezetőihez*), amelyekben a világbéke lehetőségeiről, valamint a vallás történelemben és társadalomban betöltött szerepéről, és a vallási vezetők felelősségéről beszél.

A felhívások alapvetőnek nevezik a vallás társadalomban betöltött szerepét, és hangsúlyozzák, hogy a vallások között fennálló viszályok és előítéletek nem az alapítók szándékából jöttek létre, hanem követők kizárólagosságtudatának eredményei.

A vallások közötti tiszta szívből jövő párbeszéd úgy teremthető meg, hogy megszabadulunk ezektől a kizárólagosságtudatokról. Ez azonban nem egyszerű feladat, hiszen sok vallásos emberbe már gyermekkorában szervezett formában beleplántálják a magasabbrendűség érzetét.

A megoldás egy olyan megközelítés lehet, amely a vallások közötti különbségek helyett a közös elemeket hangsúlyozza, és a kizárólagosság hirdetése helyett az isteni tanítások tiszta szívből követését és az emberiség szolgálatát helyezi a középpontba.

III. A vallásközi párbeszéd bahá'í alapjai

1. Isten

A más vallásúak megismerésének és megértésének igénye a bahá'í kinyilatkoztatás része. Alapítója, Bahá'u'lláh így ír erről: *„Érintkeztek minden vallás követőivel a barátság és testvériség szellemében. Bármi vezette is az emberek gyermekeit, hogy kerüljék egymást, és okozott széthúzást és megosztottságot közöttük, e szavak kinyilatkoztatása által érvényét vesztesztette és eltöröltetett.”*⁵

A bahá'í tanítások választ adnak több olyan kérdésre, amely a korábbi időkben súlyos akadályokat gördített a párbeszéd elé: Ugyanazt az Istent imádják-e az egyes vallások? Honnan származnak a vallások? Egyenrangúak-e a Vallásalapítók?

⁴ Idézi: Az Igazság Egyetemes Háza, *A világbéke ígérete*. Budapest, 1992. 8.

⁵ *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh* (Gyöngyszemek Bahá'u'lláh írásaiból). Wilmette, 1983. XLIII:6. (A könyv magyar fordítása jelenleg kéziratban létezik.)

Bahá'u'lláh tanítása szerint csak egyetlen Isten létezik, vallástól függetlenül: „*Semmi kétség nem lehet, hogy a világ népei, bármilyen fajhoz vagy valláshoz tartozzanak is, ihletüket egyetlen mennyei Forrásból nyerik és egy Isten alattvalói.*”⁶

Isten végtelenül magasan áll minden felett, ami emberi és halandó. Lényegét ember meg nem értheti.⁷ Isten a bahá'í felfogás szerint felérhetetlen, és a korlátos emberi elme számára be nem fogadható. Minden, amit tudni vélünk Róla azon kívül, amit Ő a Vallásalapítókön keresztül tudatni kíván velünk, csupán a korlátos emberi elme terméke.

2. A Megnyilvánulások

Ugyanakkor, szeretetből, és mivel célja van az emberiséggel, Isten meghatározott időnként leküld a világba olyan személyeket, akik az Ő akaratát közvetítik az emberek felé: „*Az Időtlen Lény ... kinyilvánította az emberek számára isteni vezérlete Napcsillagait, isteni egységének Jelképeit.*”⁸ Ők a világvallások alapítói, bahá'í szóhasználat szerint a Megnyilvánulások: Krisna, Ábrahám, Mózes, Buddha, Zoroaszter, Jézus Krisztus, Mohamed, a Báb és Bahá'u'lláh.

A Megnyilvánulások egy köztes, az isteni világok és az emberi világ közötti létsíkból szállnak alá, amely az összekötő kapocs a két másik között. Az Ő tanításaik képezik a világvallásokat, amelyek célja, hogy egy-egy korszakban az emberiség fejlődésének motorja legyenek.

A bahá'í hit egyik jelképe, a Legnagyobb Név (Bahá), más néven a gyűrű-jelkép, nagyszerű képi megjelenítése a bahá'í világképnek. A négy arab „h” és két arab „b” betűből álló jelkép alsó vonala az emberi világot, a felső az isteni világokat jelképezi.

A kettő közötti köztes létsík az Isteni Parancs Birodalma (‘Alam al-amr), ahonnan a Megnyilvánulások alászállnak az emberi világba. A három létsíkot szintén egy „b” betű, a Megnyilvánulások jelképe köti össze, jelképezve, hogy Ők biztosítják a kapcsolatot mindezek között.

A Megnyilvánulások – bár más név alatt és más küldetéssel szállnak le a világba – lényegükben egyek: „*Mivel ... mind Isten akaratának egéből küldettek, és mind az Ő ellenállhatatlan Hitét hirdetik, ezért egy léleknek és egy személynek tekintendők. Mert mind Isten szeretetének kelyhéből isznak, és mind az Egység ugyanazon Fájának gyümölcsét élvezik.*”⁹

A vallások tehát valójukat és lényegüket tekintve Isten szemében nem különállóak, hanem csak egyetlen nagy isteni vallás létezik, melynek az emberi vallások egymásra épülő lépcsőfokait jelentik, és hasonlóképpen a Megnyilvánulások is egyek.

Bár Isten felérhetetlen, és a korlátos emberi elme számára be nem fogadható, mégis, a Megnyilvánulásokon keresztül útmutatást és vezérletet ad az embereknek. A Megnyilvánulások „*az isteni tudás tárházai és a mennyei bölcsesség letéteményesei*”¹⁰, és abból mindig annyit adnak át az embereknek, amennyire azoknak egy adott időszakban, a következő fejlődési korszak beköszöntéig szükségük van.

Az ember Istenről csak a Megnyilvánulásokon keresztül szerezhethet ismereteket, és bár a közvetlen lelki kapcsolat Isten és ember között nyilvánvaló és bizonyított tény, az nem olyan jellegű, hogy az egyes ember egyetemes érvényű parancsolatokat kapjon Istentől.

⁶ *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*. XLI.

⁷ Bahá'u'lláh, *Kitáb-i-Íqán* (A bizonyosság könyve). Wilmette, 1983. 98.

⁸ *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*. XXI.

⁹ *Kitáb-i-Íqán*. 152. oldal (A könyv magyar fordítása jelenleg kéziratban létezik.)

¹⁰ *Kitáb-i-Íqán*. 98. oldal

A Megnyilvánulások arra teremtettek, hogy Ők legyenek a kapocs Isten és ember között. Ilyen szempontból igaz, hogy Ők és Isten az emberek szemében egynek tekintendők: „és elrendelte, hogy e megszentelt Lények felismerése egyenlő legyen Önnönmaga ismeretével. Ki felismeri őket, felismerte Istent. Ki hallgat a hívásukra, Isten Hangjára hallgat, és aki bizonyosságot tesz kinyilatkoztatásuk igazságáról, Magának Istennek az igazságáról tesz bizonyosságot. Aki elfordul tőlük, Istentől fordul el, és aki nem hisz bennük, nem hisz Istenben.”¹¹

Ugyanerről szól a krisztusi tanítás is: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csakis énáltalam. Ha ismernétek engem, ismernétek az én Atyámat is: mostantól fogva ismeritek őt, és látjátok őt.”¹²

Mivel az emberi templom magasztos formájában szállnak alá, a fenti, isteni természet mellett a Megnyilvánulások emberi természettel is rendelkeznek, és alá vannak vetve ugyanazoknak a fizikai korlátoknak, mint bárki más.

Az ebben rejlő paradoxont Bahá'u'lláh költői erővel jeleníti meg: „Ha a kapcsolatra gondolok, ó, Uram, mely Hozzád fűz, arra indítottok, hogy az egész teremtés előtt világgá kiáltssam: 'Bizony, Én vagyok Isten', és ha önnön Énemre tekintek, lám, durvábbnak találom azt, mint az agyag.”¹³

E kettős természet értelmezése, egyik vagy másik túlhangsúlyozása, valamint az ebből fakadó teológiai következmények mindenképp fölé emelése sokáig jelentős akadályt jelentett a vallásközi párbeszéd útjában.

Paradox módon, a világvallások közötti küzdelmek egyik fő oka az, hogy az egyes vallások követői annyira szeretik a saját vallásuk Alapítóját, hogy nem tudják elfogadni a gondolatot, hogy a többi Megnyilvánulás Vele egyenrangú lehetne. Ugyanakkor, a bahá'í tanítások szerint a nagy világvallások Alapítói egyenlőek és egyenrangúak egymással:

„Isten Prófétái, az Ő szeretett, szent és választott Küldöttei kivétel nélkül mind az Ő neveinek viselői, és az Ő tulajdonságainak megtestesítői. Csupán kinyilatkoztatásuk erejében és fényük viszonylagos hatásában különböznek egymástól.”¹⁴ Ugyanezt a gondolatot találhatjuk meg a Koránban is: „Nem teszünk különbséget az ő küldöttei között.”¹⁵

Bahá'u'lláh kemény szavakkal illeti azt a korában – a XIX. században – uralkodó vélekedést, hogy egyik vagy másik világvallás Alapítója magasabbrendű lenne más Megnyilvánulásoknál:

„Legyetek bizonyosak továbbá, hogy minden egyes Isteni Megnyilvánulás munkái és cselekedetei, sőt minden, ami kapcsolatban van Velük, és bármi, amit a jövőben kinyilváníthatnak, az mind Isten rendelése, Akaratának és Céljának visszatükröződése. Aki a lehető leghalványabban is megkülönbözteti személyüket, szavaikat, üzenetüket, tetteiket és viselkedésüket, az bizony nem hisz Istenben, megtagadja az Ő jeleit, és elárulja Küldötteinek Ügyét.”¹⁶

3. A vallások

Bahá'u'lláh a fenti tanításokkal két olyan dologra is rávilágít, amelyek sokáig a párbeszéd fő akadályai voltak. Ha Isten egy, a vallások mind Tőle származnak, és a Vallásalapítók lényegüket tekintve egyek, akkor bahá'í szemszögből logikailag szükségszerű annak kimondása, hogy a vallások ugyanolyan szintet foglalnak el Isten szemében, és a Vallásalapítók rangja is ugyanaz.

A vallásközi párbeszéd legsúlyosabb kijelentései ezek, és sokan vannak a mai napig, akik a vallások eltérő tanításaira, valamint a Vallásalapítók által viselt nevek különbözőségére hivatkozva elutasítják a többi vallást. De szabad-e a részleges védelmében elutasítani az egyetemet?

¹¹ *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*. XXI.

¹² János 14:6–7. Biblia, a Magyar Bibliatanács fordítása. Kiadja: a Református Zsinat Sajtóosztálya, 1991.

¹³ *Bahá'u'lláh*. Budapest, 1992. 46. oldal

¹⁴ *Kitáb-i-Íqán*. 98. oldal

¹⁵ Korán 2:285. Simon Róbert fordítása, Budapest, 1987, Helikon

¹⁶ *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*. XXIV.

Látó szemmel vizsgálva a világtörténelmet, azt látjuk, hogy az utóbbi kétezer évben minden egyes nagy kultúra és civilizáció egy-egy nagy világvallásra épült. Isten a világot a vallásokon keresztül megnyilvánuló isteni akaraton keresztül vezeti.

A fejlődés az egyéntől az egyre nagyobb léptékű közösségeken keresztül haladt, hogy mára elérjen a világgözösség szükségességének a kimondásáig. Nem véletlen, hogy a bahá'í hit tanításainak központi gondolata az egység.

Egy jól ismert marxi gondolatot átírva: a történelem mozdonyai a vallások. Nélkülük nincs haladás, és még a harcoss istentagadó is, ha erkölcsi kérdésekről van szó, azokat az értékeket jelöli meg a maga számára mérvadónak, amelyeket a vallások kölcsönöztek a saját kultúrájának.

IV. A világvallások tanításrendszereinek szintjei

1. Az örök szellemi alaptanítások

Az örök szellemi alaptanítások Istenről és az emberről szólnak: Isten kapcsolatáról az emberrel, az ember kapcsolatáról Istennel, az ember kapcsolatáról az emberrel. Ezeket mi itt, Európában és a zsidókeresztény világban Tízparancsolat néven ismerjük, de – eltérő megfogalmazásban, ugyanakkor lényegileg ugyanolyan jelentéssel – mindegyik nagy világvallásban megtalálhatók.

Mikor eljön egy következő nagy Vallásalapító, mindig megerősíti ezen tanításokat. Ezek képezik az alapját az örök Szövetségnek, amelyet Isten az emberiséggel kötött, és amelyben megígérte, hogy nem hagyja az embereket vezetés nélkül.

2. A társadalmi tanítások

A társadalmi tanítások korfüggők, mindig egy adott fejlődési szinthez igazodnak, és érvényességük időleges: a következő Megnyilvánulás vagy megerősíti ezeket, vagy elvesztik az érvényüket.

Amíg egy vallás elég erős és rugalmas, az eltérő értelmezéseket magába tudja építeni, de mikor a formák megcsontosodnak, törésre kerül sor. Az egyes társadalmi tanítások eltérő értelmezése magában nem baj, sőt a sokszínűség üdvözlendő dolog.

De mi történik, ha egy nagy gondolkodó kizárólagos igénnyel kezdi hirdetni a saját felfogását? A válasz megtalálható abban a töredezettségben, amely sajnálatos módon az összes régebbi világvallást sújtja. Évszázadoknak kell elmúlniuk, mire egy nagy szakadás után a korábbi testvérek ismét hajlandóak beszélni egymással.

S ha a koronként eltérő társadalmi tanításokban meglévő különbségek ekkora töréseket tudnak okozni egy adott valláson belül is, milyen nehéz, hogy elfogadjuk a teljesen eltérő közegben létrejött más világvallások sokszor gyökeresen eltérő társadalmi tanításait!

V. A bahá'í hozzájárulás a vallásközi párbeszédhez

A fenti gondolatok együttesen képezik azt az alapot, ahogy a bahá'íok a vallásközi párbeszédet megközelítik. Bahá'í felfogás szerint a vallásközi párbeszédben őszintén és szívből az azonosságokra kell figyelni, és tilos mindenféle átcsábítás (prozelitizálás).

Isten felé számtalan út vezet, és mindenkinek a saját egyéni beállítottsága az, ami az ő számára az egyik vagy másik utat kívánatosabbá teszi. Ez az egyén szabad választásának függvénye.

Az utat vagy az egyes tanítások összevetése után találja meg, vagy, ha úgy érzi, hogy az a vallás, amelybe beleszületett, a számára a legmegfelelőbb, akkor megmarad abban. Ebben a párbeszédben nem a társadalmi tanításokra kell összpontosítani, hanem arra, ami összeköt.

1. Isten egy, és az „isteni szikra” minden emberben megtalálható.

Az istenélményt bármely vallás sajátos istentiszteleti módján keresztül meg lehet élni, és ha a másik emberben ugyanazon Isten velem egyenrangú teremtményét látom, ez majd segít, hogy elfogadjam őt egyenrangúként, a saját útjával együtt, és tiszteljem, mert Isten képét látom meg benne, mint tükörben.

2. Minden vallás Isten akaratát és tervét közvetíti a világban.

Minden vallásnak szerepe van Isten tervében, és mindegyik ugyanolyan érvennyel rendelkezik, hiszen ugyanannak az egy nagy isteni vallásnak a részét képezi.

3. Az egyes vallások által képviselt út mind ugyanoda vezet.

Mégpedig Isten felé, és az Ő akaratának a betöltése irányában.

4. Minden Vallásalapító ugyanolyan rangú.

A nevek közötti különbségek (Isten Fia, Próféta, az Istenség Legfelsőbb Személyisége) mindig egy adott kultúrában értelmezendők, és nem szabad, hogy egymás elfogadásának az akadályává váljanak.

5. Küldetésünk van a világban.

Együttesen kell dolgoznunk egy olyan összhang, egy olyan világcivilizáció megteremtésén, amely sok ezer év háborúskodás után békét és jólétet hoz a világba. Ennek legmagasabb rendű megnyilvánulása az, amit Bahá'u'lláh a Legnagyobb Békének nevez: mikor a *vallások* békülnek ki szívből egymással.

Íme, együttesen, a remény, amely a bahá'í közösséget élteni, ezért dolgozik a mindennapokban, és ezért vesz részt tevékenyen a vallásközi párbeszédben. 'Abdu'l-Bahá, Bahá'u'lláh fia így ír erről:

„Ha az emberek megtanulnák a kölcsönös türelem, a megértés és felebaráti szeretet leckéjét, a világ egysége hamarosan befejezett tényé válnék. Bahá'u'lláh azzal töltötte az életét, hogy a Szeretetet és Egységet tanította. Tegyük hát félre minden előítéletet és türelmetlenséget, és teljes szívükből és lelkükből törekedjünk arra, hogy megteremtsük a megértést és egységet.”¹⁷

KOCZÓH Péter történelem-angol szakon végzett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán (ELTE BTK), jelenleg mint angol tolmács és fordító dolgozik. 1989-ben ismerkedett meg a bahá'í hittel. Sok bahá'í Szent Iratot és egyéb szöveget fordított magyarra.

---

¹⁷ 'Abdu'l-Bahá, *Paris Talks* (Párizsi beszédek). London, 1995. 45. oldal